

HAYATI BOYUNCA DURMADAN YAZDI

Halkın ruhunu, örf ve âdetlerini gayet iyi bilen Ahmet Rasim Bey, özellikle İstanbul'u ve İstanbul halkını pek iyi tanırdı. Yazılarının bir çoğu yaşadığı yılları günümüze yansıtmaları bakımından da büyük önem taşır. Bir sözlüğe başlamışsa da bitiremeyen Ahmet Rasim Bey'in başlıca eserleri şunlardır: "Osmanlı Tarihi", "Kitabe-i Gam", "Fuhs-u Atik", "Hamamcı Ülfet", "Falaka", "Şinasi", "Ömr-ü Ebedi".

AHMET RASİM DİYE BİRİ!...

**Bugünkü kuşaklar onu anmaz oldular...
Oysa Ahmet Rasim, yazarlığın
her dalında eserler vermiş eski bir kalem
ustasıdır. Ve, onun bir de müzisyenlik
yönü vardır. Sayısı 65'i geçen şarkıları ince bir
zevkin, renkli bir kişiliğin ürünüdür...
Gelin, bu gerçekten çok yönlü sanatçıyı
daha yakından tanımaya çalışalım...**

Şemsettin KUTLU

ÜRK edebiyatının, gerçek anlamıyla büyük adlarından biri olan Ahmet Rasim, Darüşşafaka'nın yetiştirmiş olduğu değerlerden biridir. Kendisi dünyaya tuhaf bir talihle gelmişti: Babası olduğu halde yetim doğmuştu. Durum şöyleydi: Küçük posta memurluklarında bulunan babası Bahaettin Efendi hayırsız, alkolik, düzensiz adamın biriydi. Evine, barkına, eşine bir faydası da yoktu. Nihayet birgün -çocuğu daha ana karnında iken- karısını yüzüstü bırakmış, başını alıp evden çekip gitmiş, bir daha da geri dönmemişti. Yoksul anne, yarusunu bağrına basarak türlü zorluklara göğüs germiş, büyütmeye çalışmış, daha okuma çağına girmeden de mahalle mektebine vermişti.

Bereket versin ki çocuk zekiymi. Çabucak okuyup yazmayı sökmüştü. Onun bu kabiliyetini gören annesinin akrabaları, oraya buraya başvurdular, o sıralarda yeni açılmış bulunan Darüşşafaka'ya küçük Ahmet'i yazdırmak imkânını elde ettiler. Okulda, zamanın kalburüstü hocaları vardı. Bunlardan yararlanmasını az buçuk bilen Ahmet Rasim, on dokuz yaşında buradan mezun olduğu zaman artık basında az buçuk tanınmış bir imza niteliğindedi. Hayırsız babasının mesleğini tuttu. Posta-Telgraf idaresinde küçük bir göreve girerek hayata atıldı. Kalemliyle yaşamını kazanmak ve sürdürmek o vakitler hayal dışı bir şeydi.

Ne var ki genç Ahmet Rasim'in gözü basındaydı. Basın diyorsak günümüzün dev bir endüstrisi haline gelmiş basını düşünülmemeli. Birkaç tane derme çatma gazete, bir iki çelimsiz dergi. Ortada giderek yoğunlaşan bir de sansür yönetimi var. Kitap yayımı az olduğu oranda, gazete ve dergilerin tirajları da üç beş bini, en kabadayısınıninki on bini geçmiyor. Ama genç adamın gözü ve gönlü tümüyle burada. Nihayet bir gün dayanamıyor, "Ceride-i Havadis" gazetesine başvuruyor. Oldukça iyi Fransızca bildiği için, bir sınavdan geçirdikten sonra, ona gazetenin çevirmenlik kadrosunda küçük bir görev veriyorlar. Ahmet Rasim, olayı şöyle anlatır:

"SAKIN DAİREDEKİ İŞİNİ BIRAKMA!.."

"... Artık bana kim, "Nerede çalışıyorsun?" dese, "Telgrafhanedeyim" demeyecektim. "Ceride-i Havadis'teyim" diyecektim. O günün akşamı durumu anneme anlattım. Durdu, biraz düşündü. Sonra dedi ki:

- "Sakin dairedeki işini bırakayım deme!.."

Ben de duradurdum, kuşkulandı ve şöyle konuştu:

- "Bizim Gözlüklü Mustafa Bey'den bilirim. O da uzun zaman gazetecilik ettiydi de, en sonra faydasız olduğunu anlayıp çekildi, bir memurlukla taşraya gitti. Sakin dairedeki işini bırakma!.."

- "Bırakmam!.."

dedim ama, sadece dudaklarımla dedim. Ben istiyordum ki bütün gün gazetede çalışayım, işe alışayım da yazar, hatta başyazar olup sivrileyim. Halbuki yamyassı kaldık!.."

Ahmet Rasim'in bu sözlerinde hem gerçek, hem de abartma payı vardır. Sivrilemeyip yamyassı kaldığını söylemesi durumu abartmasından ve alçak gönüllülüğünden ileri gelmektedir. Çünkü en azından otuz beş kırk yıl Türk basın ve edebiyatının en çok sevilen, okunan, aranan bir adı olarak dorukta kaldı. Bir yazar için bu elbette küçümsenecek şey değildir. Gerçek payına gelince: Bütün yaşamını adadığı basın, kendisine sadece kıt kanaat bir geçim sağladı. Hiçbir şekilde varlıklı, sırtı pek, geleceği güvenceli bir kişi olmadı. Özellikle son on, on beş yılında yaşlanmış; hem yazma gücü hem de yazılarının gücü enikonu azalmıştı. Bir zamanlar imzası için arından koşan gazeteler ve dergiler artık onun bizzat getirdiklerini koymakta bile nazlı davranıyorlardı. Dolarısıyla o söylediklerinde haklıydı; yamyassı kalmamışsa bile yamyassı olmuştu. İşte o zaman da Atatürk kendisinin yardımına koştu. "Eski İstanbul'un Ünlüleri" adlı kitabımızda anlattığımız üzere, olayın öyküsü şöyledir:

FIÇIDAN BİR AHMET RASİM

Ahmet Rasim Bey, rakıyı tam zevkine vararak içerdii, ama akşamcı değildi. Zamanının mizah dergileri, onu akşamcı olarak tanıtır, fiçı şeklinde gösteren karikatürlerini yayınlardı.

ATATÜRK'ÜN HUZURUNDA...

Ahmet Rasim yaşlanmıştı. Eskisi gibi ve eskisi kadar yazamıyordu. Oysa tek gelir ve geçim kaynağı kalemiydi. Şimdi battallaşan bu kalem onun karnını doyuramaz olmuştu. Gururlu bir adam olduğu için kimseye de derdini açamıyordu. Nihayet 1927 yılında, zamanın hatırlı milletvekillerinden biri, değerli, emektar yazarın bu durumunu öğrenerek kendisini Ankara'ya çağırırdı. Bir otelde konuk etti. Atatürk'ün ünlü sofrasında, bir yolunu bulup, bu büyük basın emekçisinin içinde bulunduğu acıklı durumu açıkladı.

Atatürk, o dönemin Millet Meclislerinde ülkenin her kategoriden değerli emektarları için bir çeşit kontenjan ayırmış durumdaydı. Böylelerini ya kendisi arayıp bulur, ya da kendisine iletilenleri -gözü de tutmuşsa- milletvekilliğine seçtirirdi.

O gece sofrada hatırlı milletvekilinin yaptığı açıklama büyük adamı çok duygulandırdı. Ona: "Ahmet Rasim Bey'i derhal Ankara'ya getirtiniz" dedi. Karşısındakinin: "Paşam şu anda zaten Ankara'da bulunmaktadır" demesi üzerine de hemen köşke davet edilmesini buyurdu.

Olandan bitenden haberi bulunmayan Ahmet Rasim, otele girdi ve soyunup yatmak üzereydi. Köşkten gelen görevlilerin, cumhurbaşkanının kendisini köşke çağırıldığını bildirmeleri üzerine heyecan ve telaşla yeniden giyindi ve onlarla birlikte Çankaya'ya yollandı.

Atatürk, büyük yazarın salona girdiğini görür görmez, tatlı sitemlerde bulundu: "Oooo, buyursunlar Ahmet Rasim Beyefendi! Ankara'ya şeref verirsiniz de bize de bir uğramayı düşünmezsiniz; böyle şey olur mu?.." yollu şakalar ve iltifatlarla karşıladı. Sofrada yer açtı tam yanbaşına oturttu. Büyük ve yaşlı yazar, hiç umup beklemediği bu sürprizden dolayı, engin bir mutluluk içindeydi. Atatürk, kendi eliyle kadehine içki koydu. Uzun, tatlı sohbetlerde bulundu. Sofranın öteki konukları, özellikle bu sürprizi hazırlayan mil-

letvekili olandan bitenden pek memnunnardı. Uzun, mutlu saatler geçti. Nihayet Atatürk, taşı gediğine koyma zamanının geldiğini anlayarak, bir lutufkârlıkta değil de ricada bulunuyormuş gibi, Ahmet Rasim'e bir öneri yöneltti: "Üstadım; sizden bir istirhamım var: O değerli kaleminizle bunca yıldır yurda ve ulusa çok hizmetler ettiniz. Bir süre de Büyük Millet Meclisi üyesi olarak yeni yeni hizmetlerde bulunmanızı pek arzu ederdim!.."

Bu incelik, bu yücelik ve bu değerlilik karşısında gözleri dolan emektar yazar, büyük Atatürk'ün ellerine sarılıp şu karşılığı verdi: "Ekmek arslanın ağzındadır, derler. Bu söz gerçekten doğruymuş paşa hazretleri!. Anlıyorum ki bundan sonraki ekmeğimi arslanın ağzından yiyeceğim..."

Böylece 1927 yılında milletvekilliğine getirilen Ahmet Rasim, ölüm tarihi olan 21 Eylül 1932'ye kadar o görevde kaldı. Çoğu vefasız çıkmış basın büyüklere el açmak durumundan kurtuldu. Gözlerini huzur içinde yumdu. Heybeliada mezarlığında yatmaktadır.

YAZI BAŞINA BİR MECİDİYE

Bu hem tatlı, hem acı anıdan sonra biz yine başlara dönelim:

"Ceride-i Havadis" gazetesi genç Ahmet Rasim için bir atlama tahtası idi. Onun gözü, zamanın en büyük ve en ünlü gazetesi olan "Tercüman-ı Hakikat" te idi. O "Tercüman-ı Hakikat" ki sahibi de Türk basınının devlerinden biri olan Ahmet Mithat Efendi'ydi. Gerçi gazeteye sık sık yazılar yolluyor, bunlar da düzenli olarak orada yayınlanıyordu. Fakat para mara verdikleri yoktu. Büyük yazarımız, "Ceride-i Havadis" ten "Tercüman-ı Hakikat"e atlayışını, o kendine özgü rahat ve güzel üslubuyla şöyle anlatır:

"... Mektepten çıktıktan sonra "Tercüman-ı Hakikat" e fi sebüllâh (bugünkü deyimiyle bedavadan) makale yetiştirmek derdine düşmüş, hatta "Ceride-i Havadis" de de fi sebüllâh yazmakta olduğum halde yine o mübarek gazeteye yazı yazmaktan kendimi alamamıştım. Fakat ilk zamanlarda (içeri girmeye cesaret edemez), yazım bulunan zarfı gazetenin kapısından verirdim.

"Birgün Ebusuut caddesinin başındaki bakkal dükkânında hem karnımı doyurdum, hem de gazetenin kapısını gözetlediğim halde, ortalıkta kimsenin görünmemesi üzerine gemi azağa aldım. İçeriye daldım. Eşikle beraber iki ayak bir merdiven. Ondan sonra toprak ve rütubet kokulu, uzun, darca, karanlıkça bir giriş üzerinde dik, pis, sekiz on ayak bir merdiven. Biraz daha çıkınca başka bir merdivenin daralttığı koridora açılan karşılıklı iki oda karşısında kaldım.

"Merdivenin başındaki oda kapalıydı. Oraya varır varmaz kapı açıldı. Uzun boylu, iri kemikli, esmer yüzlü, saçları kırpık, alnı geniş, bıyıkları, sakalı özentisiz, sırtında basma bir mintan, ceketsiz, fessiz, yeleğinin düğmeleri çözüktü, belde kırmızı bir kuşak, pantolonlu, kolları uzunca, ayakları büyükçe biri çıktı. Beni görünce durdu. Gayet rahat ve sade bir tavırla:

- "Kimi istiyorsunuz?"

dedi. Zarfı uzattım. Üzerindeki "Ahmet Mithat Efendi Hazretleri"ni okuduktan sonra:

- "Ahmet Mithat Efendi Hazretleri benim!.."

deyip zarfı yırttı. Bizim makaleyi çıkarıp göz gezdirdi. Ben, bu kılık kıyafette bir Ahmet Mithat Efendi görünce galiba şaşırılmış kalmıştım. Halbuki hayalimde ona ne kıyafetler vermiş ne tuvaletler yakıştırmıştım... İlmazı görmüş olmalı ki:

- "Ahmet Rasim siz misiniz?"

- "Evet, bendenizim."

AHMET RASİM DİYE BİRİ!...

- "Geçenki makalen de gayet iyi idi. Hangi mektepten çıktınız?"

- "Darüşşafaka'dan.."

- "Yaa!. Gel bakayım."

Karşığı odaya geçtik. Yine sordu:

- "Nereye devam ediyorsunuz?"

- "Telgrafhaneye!.."

- "Sübhânallâh!.."

"İşte bu "sübhânallah" benim zihnimi bozdu. Çünkü bu sözde, böyle kabiliyetli bir gencin, elinde maniple, tarator döver gibi taktaka vuruşuna şaşış özulen bir anlam vardı.

"Yazılarımı kimin düzelttiğini sordu. Hiç kimsenin düzeltmediğini söyleyince şöyle konuştu:

- "Aferin!. Bak oğlum, burası yazı ocağıdır. İstediğin zaman gel. İşte kalem, kağıt, mürekkep. İstediğin kadar otur, istediğin kadar yaz. Şimdilik her yazına bir meciדיye (günümüzün parasıyla 350 lira kadar) vereceğim. Harçlık edersen. Al bakalım, siftah et!.."

dedi, meciديyeyi uzattı!.."

BESTEKÂRLIĞI DA VAR!..

Ahmet Rasim basına işte böyle yerleşti. Ondan sonra -yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere- kırk yıla yakın aralıksız yazdı. Şiir yazdı, hikâye yazdı, roman yazdı. Sohbetler, denemeler, incelemeler, bilimsel eserler, fıkralar yazdı. Türk basınında onun kadar çok ve değişik gazetede, dergide, onun kadar değişik, ama o oranda da renkli ve güçlü ürünler vermiş başka bir yazarımız yok denilecek kadar azdır.

Zamanının yazım dilinden çok önde, çok rahat ve sade bir dil ve anlatım kullanan Ahmet Rasim, ulusunu, ülkesini halkının ruhunu, gelenek ve göreneklerini çok yakından izlemiş ve gözlemişti. Dolayısıyla bunları gerçek anlamıyla biliyordu.

Birçok yazar ve sanatçı vardır ki çevresinden edindiği izlenimleri ve kazandığı şeyleri dile getirmez de, zihninden ve

Ahmet Rasim Bey'e yazarlık yolunu açan yine kendi gibi usta bir yazar olmuştur: Ahmet Mithat Efendi...

hayalinden bir şeyler koparmaya çalışır. Ahmet Rasim'de böyle bir çaba hiç görülmez. O gözlediğini ve sindirdiğini yazmakla yetinir. Bu konudaki ustalığının üzerine de bir başkası yoktur.

Ahmet Rasim'in kitaplaşmış ve kitaplaşmamış yazılarının konularının büyük çoğunluğunu kendi yaşadıkları ve tanıdığı olaylarla kişiler oluşturur. Kendisinin bu alandaki başarılı, tatlı, kolaylıkla ve zevkle okunan anıları aslında hiçbir suretle bir otobiyografi sayılmaz; zaten öyle de değildir. Bunlar geniş ve çok kapsamlı birer biyografidirler.

Dil ve edebiyat ürünlerinin her çeşidini ustalıkla sergilemiş olan Ahmet Rasim'in bir de müzisyenlik yönü bulunmaktadır. Yazdığı şarkı sözleri bir yana, yetmişe yakın da kendi bestesi vardır ve bir kısmı radyolarımızda hâlâ çalınmaktadır.

Yazar bir sabah evinden çıkarken eşi arkasından: "Rasim, sakın geç kalma, erken gel!" yollu bir tembihte bulunur. Bu tembihte, karısının aklından bile geçmeyen romantik bir hava katan Ahmet Rasim, onu bir şarkı sözü haline getirir. Yakın arkadaşı Bimen Efendi de bunu besteler. İşte çok sevilen:

**Bu akşam gün batarken gel;
Sakın geç kalma, erken gel!..**

dizeleriyle başlayan tanınmış şarkı böyle doğmuştur.

Ahmet Rasim, yazarlık gücünden pek azını oğlu Mazlum Rasim Bey'e miras bırakmış, ama müzisyenlik gücünden önemli bir bölümünü torununa aktarmıştır. Bu torun, Türk Sanat Müziği'nin seçkin ustalarından biri olan Osman Nihat Akın'dır.

Ahmet Rasim Bey'den 3 anı:

GÖMMEYE GELMİŞ!

Ahmet Rasim'in gömüldüğü gün, değerli romancı Hüseyin Rahmi Bey büyük bir üzüntü içindeydi. Bir ara, mezarlıkta, üstadın sağlığında devam ettiği meyhanelerden birinin sahibi gözüne ilişince, yanına yaklaşmış,

"Demek siz," dedi. "Öldürdüklerinizi gömmeye de gelirsiniz!"

KISA MI OLSUN, UZUN MU?

Gazetelerden biri, Ahmet Rasim Bey'den yazı istemişti.

Ustat, gazetenin sahibine sordu:

"Yazılar kısa mı, yoksa uzun mu olsun?"

Gazete sahibi, bu sorudan hiçbir anlam

çıkartamayınca, Ahmet Rasim gülümseyerek şu açıklamayı yaptı:

"Eğer uzun yazacaksam beş, kısa yazacaksam on lira isterim."

Böylece, kısa ama öz yazmanın zorluğunu belirtmiş oluyordu.

İKİ KİTAP ARASINDA NE FARK VAR?

Zarif bir adam olan Arakel Efendi, o yılların en iyi kitaplarını basıp satmasıyla ün yapmıştı. Babıali'deki dükkânı, devrin fikir adamlarının uğrak yeri olmuştu. Ahmet Rasim Bey'de sık sık ona uğrar. Arakel Efendi'nin verdiği Fransızca ve Türkçe nadide kitapları alırdı.

Bir gün, Ahmet Rasim Bey yine Arakel Efendi'nin dükkânına uğramıştı. İçerde hem züppe, hem cahil, üstelik de ukala bir adam vardı. Adam, elindeki iki kitabı birbiriyle kıyaslayarak pazarlık ederek kitapları ucuza almaya çalışıyordu. Kitapların biri Nef'i divanını öteki ise edebi değeri olmayan, saçma bir eserd. Kitapçı Nef'i divanına 2 Mecidiye yani 20'şerden 40 kuruş istiyordu, ikincisini de yalnızca 15 kuruş! Adam ise, her ikisini 15 kuruşa almak için ısrar ediyordu.

Arakel Efendi, Ahmet Rasim Bey'in içeriye girişini fırsat bilerek ona döndü.

"Beyefendi, siz söyleyin, şu iki kitabın arasında ne fark var?"

Ahmet Rasim, kaşlarını çatarak, cahil, ama ukala adamı uzun uzun süzdükten sora cevap verdi:

"Yalnız 25 kuruş!"

